

הכתוב באומרו "ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים", והיינו מעשר שני, שמי שהיה טמא רשאי לאוכלו לאחר טבילה אף קודם שהעריב שמשו, ואם אכל ממנו קודם טבילה הרי הוא עובר בלאו.

וחמורות שהוזכרו בברייתא היינו **תרומה**, אשר עליה נאמר בהמשך הפסוק "ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים", שאסור לאוכלה עד לאחר שהעריב שמשו, ואם אכל ממנה חייב מיתה כפי שנאמר אח"כ "ומתו בו כי יחללהו"

ולפי זה יתפרשו דברי התנא כך: אם היה נכתב "קלות" בלבד, דהיינו מעשר, הייתי אומר שדווקא הוא דינו בלאו, אבל החמורות, דהיינו תרומה, הייתי אומר שדין האוכלה בטומאה שחייב מיתה. ואם כן קשה, וכי רק הייתי אומר שהחמורות [דהיינו תרומה] **במיתה**, כפי שמשמע בברייתא שלאחר שנכתבה גם התרומה אין דינה במיתה? והרי אין זה נכון! שהרי **השתא נמי הא במיתה**, כפי שנאמר בפסוק!?

ותו, ועוד קשה, מה שאמרה הברייתא: **ואי לא נאמר** חמורות, דהיינו תרומה, **הייתי אומר** שדין האוכלה **במיתה**. ומדוע? הרי אם לא היתה התרומה כתובה בפסוק, הייתי לומד איסור אכילתה בטומאה בקל וחומר מאיסור אכילת מעשר, ואם כן, כיצד יתכן יהיה לחדש בה חיוב מיתה? הרי בדבר הלמד מקל וחומר הכלל הוא **שדיו לבא מן הדין**, היינו הדבר הלמד, **להיות כנדרון**, ולא יותר ממנו, וכיון שעל המעשר אינו חייב מיתה, מנין היה לך לחדש זאת בתרומה!?

אלא, קלות וחמורות שהוזכרו בברייתא, היינו לגבי הטומאה.

קלות, **טומאת שרץ**. שנאמר בפסוק "או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא לו" שטומאתו עד הערב היא.

חמורות, **טומאת מת**. שנאמר בפסוק "והנוגע בכל טמא נפש". וטומאתו שבעת ימים. ושתי טומאות אלו הוזכרו לענין איסור אכילת מעשר ותרומה.

ועדיין מקשינן: **ובמאי**, על איזו אכילה אמרה הברייתא אם נאמרו קלות דהיינו טומאת שרץ ולא נאמרו חמורות דהיינו טומאת אדם?

אי בתרומה, אשר עליה אמר התנא שיאמר הכתוב איסור אכילתה בטומאת שרץ ולא יאמר איסורה בטומאת הגוף, הרי **אידי ואידי**, גם טמא שרץ הקל שאכל תרומה, וגם טמא מת שאכלה, דינם **הוא במיתה**. ומהן הקלות שעליהן אמר התנא שהן בלאו!?

ותו קשה, מדוע אמר התנא "**לבך נאמרו חמורות**", דהיינו טמא מת, **דבלאו**, **הא** אכילת תרומה בטומאת הגוף של טמא מת **במיתה היא**!?

ואי נאמר שדברי התנא **באכילת מעשר** נאמרו, וזהו שאמר: **אם לא נאמרו חמורות**, דהיינו טומאת מת, **הייתי אומר**, על הקלות, דהיינו טומאת שרץ עובר בלאו, **ועל החמורות**, טומאת מת, **במיתה**. דבר זה לא יתכן, כי אם לא היה נכתב טומאת מת, **הא**

שנינו במשנה: כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פיגול.

תנו רבנן: שנינו בתורת כהנים: מנין לנו לרבות לדין פיגול כל זבח שיש לו מתירים בין לאדם בין למזבח? שמא, או אינו מביא לידי פיגול אלא זבח אשר הוא כיוצא בשלמים, שמאחר ונאמר כאן כלל ופרט וכלל [כמו שיתפרש לקמן] יש לנו לומר מה שלמים מיוחדים שנאכלים לשני ימים ולילה אחד, ובהם נכתב דין פיגול, אף כל נאכל לשני ימים ולילה אחד התרבה לדין זה. ואם כן, קרבן הנאכל ליום ולילה, מנין שאף הוא התרבה לדין פיגול? תלמוד לומר בפסוק של פיגול "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו" [ויקרא ז], ועל זה נאמר לאחר מכן "והנפש האוכלת ממנו עונה תשא". ותיבת "בשר" ריבוי הוא, לומר, כל דבר ששיריו נאכלין, יש בו דין פיגול.

ועדיין לא ידענו אלא את אלו, אבל עולה, שאין שיריה נאכלין, מנין שאף היא נתרבתה לדין פיגול? תלמוד לומר "מבשר זבח שלמיו". ותיבת "זבח" באה לרבות אף את העולה.

ומנין לרבות אף את העופות³ והמנחות?

מטומאת שרץ קאתיא, ואם כן דיו לבא מן הדין להיות כנדרן. וכשם שטומאת שרץ בלאו אף טומאת מת אינה אלא בלאו!¹

ומתצינן, אמר זעירי: קלות השנויות כברייתא היינו טומאת שרץ. חמורות טומאת מת!

וחכי קאמר התנא של הברייתא: אילו היה נאמר טומאת שרץ בלבד, ונאמר מעשר, שהאוכלו בטומאת שרץ עובר בלאו, ותרומה שהאוכלה חייב מיתה, ולא נאמרה טומאת מת, הייתי אומר: קלות, טמא בטומאת שרץ — על הקלות, אכילת מעשר, הוא עובר בלאו. ועל החמורות, אכילת תרומה, במיתה.

והייתי ממשיך ואומר: ומדקלות על החמורות דהיינו טמא שרץ שאכל תרומה, במיתה. חמורות נמי על הקלות דהיינו טמא מת שאכל מעשר במיתה, כי כשם שעל אכילה חמורה בטומאה קלה חייב מיתה, הוא הדין לאכילה קלה בטומאה חמורה.² לכך נאמרו חמורות, טומאת מת, לומר לך, שטמא מת האוכל מעשר אינו חייב מיתה אלא עובר בלאו.

דברי המגיד משנה [מאכלות אסורות, ב א] שבמקום שנאמר עשה מפורש, עונשין מן הדין. ואף כאן, מאחר ונאמר לאו מפורש על איסור אכילת מעשר בטומאת הגוף, שנאמר "לא תוכל לאכול בשעריך" ומבואר בתוס' ביבמות [עג ב ד"ה טומאת עצמן] שנכלל בזה אזהרה על אכילת מעשר בטומאת הגוף, לכך אפשר ללמוד עונש מיתה מאכילת תרומה בטומאת שרץ.

3. בתוס' לקמן [סה א ד"ה בן עוף] מבואר

1. משמע שלענין לאו ומלקות לא הוקשה לגמרא כלום. ויש לתמוה, כיצד ניתן ללמוד עונש מלקות על טומאת מת בקל וחומר מטומאת שרץ, מאחר ואין מזהירים מן הדין? ועמד בזה הטורי אבן [ראש השנה טז א].

2. הקשה העולת שלמה, הרי אין עונשין מן הדין, ואף עונש כרת לא, וכיצד ניתן ללמוד עונש כרת על אכילת מעשר בטומאת מת מאכילת תרומה בטומאת שרץ? ותירץ, על פי

ואחר שנרבה אותם נמשיך ברבוי, עד שאני מרבה אף לוג שמן של מצורע, שיתפגל על ידי מחשבת פיגול בעת עבודות דם האשם של המצורע? תלמוד לומר לענין טומאה "וינזרו מקדשי בני ישראל, ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי" [ויקרא כב]. ונכללו בזה כל הקדשים.

ומעתה למדנו בגזירה שווה כפולה:

א. ואתי פסול נותר בכל הקדשים בגזירה שווה של חילול חילול מטומאה. נאמר בנותר "כי את קדש ה' חילל" ונאמר בטומאה בפסוק המובא לעיל "וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי", מה טומאה נכללו בה כל הקדשים אף פסול נותר נאמר לגבי כולם.

ב. ואחר שלמדנו שדין נותר נוהג בכל הקדשים, אתי דין פיגול בכל הקדשים בגזירה שווה של עון עון מנותר,⁴ בנותר נאמר "עונו ישא" ובפיגול נאמר "עונה תשא".

ומאחר שסופו לרבות כל דבר לענין דין פיגול כפי שנתבאר, אם כן למה נאמר שלמים מעתה [לדון בו כלל ופרט וכלל שאינו מרבה אלא כעין הפרט], הרי אף דבר

שאינו כעין שלמים נתרבה לזה!?

לומר לך מה שלמים מיוחדים שיש להן מתירין בין לאדם בין למזבח וחייבים עליהם משום פיגול, אף כל דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליהם משום פיגול.⁵ ולכן, עולה ואימורי שאר קדשים למדנו בהם פיגול מאימורי שלמים לפי שאין להם מתירין אלא למזבח, ובשר כל הקדשים הנאכלים למדנו מבשר שלמים שאין לו מתירין אלא לאדם וחייב עליו משום פיגול, אבל שאר דברים שאין להם מתירין אין בהם פיגול!

שנינו במשנה: העולה דמה מתיר את בשרה למזבח ועורה לכהנים, עולת העוף דמה מתיר את בשרה למזבח, חטאת העוף דמה מתיר את בשרה לכהנים, פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים דמם מתיר את אימוריהם ליקרב.

וכן שנינו בתורת כהנים, ושם המשיכה הבריייתא:

ומוציא אני מדין פיגול את הקומץ ואת הלבונה והקטרת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים והדם, שכל אלו אינם ניתרים על ידי אחרים. רבי שמעון אומר:

ימים ולילה אחד, ואז הייתי אומר שלא באה הגזירה שיהא ללמד אלא על חיוב כרת בפיגול, אבל לאחר שלמדנו מ"בשר" ו"זבח" שלא דווקא שלמים יש בהם פיגול, הרי שיש לנו ללמוד בגזירה שיהא מנותר אף את כל הקדשים, כיון שאין גזירה שווה למחצה.

5. ולמדנו זאת בכלל ופרט וכלל, כפי המבואר בתוס' לקמן [מה ב ד"ה תלמוד לומר]. ולקמן

שהעוף אינו מן זבת. ומשום כך נראה שאין ללמוד בו דין פיגול מריבוי של "זבח".

4. הקשה בפנים מאירות, למסקנת הגמרא, מדוע הוצרכנו לדרשת "בשר" ו"זבח" לרבות עולה ודבר הנאכל ליום אחד, הרי נוכל עתה ללמוד את כל הקדשים מנותר?

ותירץ, אלמלא דרשות אלו הייתי ממעט משלמים את כל הקדשים שאינם נאכלים לשני

וכלל, מה הפרט דבר הנאכל לשני ימים ולילה אחד אף כל הנאכל לזמן זה⁶ נתרבה לדין פיגול.

ומקשינן: הרי הני תרי כללי דסמיכי אהרדי נינהו ולא נכתב הפרט באמצע אלא לבסוף, וכיצד דרשת כלל ופרט וכלל כעין זה?!

ומתריצין: אמר רבא הביאור בזה הוא כדאמרי במערבא בארץ ישראל: כל מקום שאתה מוצא שני כללות הסמוכים זה לזה, והפרט נכתב בסוף כעין הכתוב אצלינו, הטל פרט ביניהם, ודונם בכלל ופרט וכלל. ואף בנדון דנן היה לנו להכניס את תיבות "בשר זבח שלמיו" שהן הפרט, בין "האכל" ל"יאכל" ולדרוש כלל ופרט וכלל, והיינו לומדים בזה דין פיגול בככור בלבד, ולכך הוצרכנו לרבות את שאר הקדשים בלימודים אחרים כפי שנתבאר.

שנינו בברייתא: עד שאני מרבה לוג שמן של מצורע.

ומבאר הגמרא: הא ברייתא זו המרבה לוג שמן של מצורע לדין פיגול, מני רבי מאיר היא!

דתניא: לוג שמן של מצורע — באופן שבא עם האשם, וחישב מחשבת פיגול בעת

מה שלמים מיוחדין שישנו בהם דין זריקת דם על גבי מזבח החיצון וחייבין עליו משום פיגול, אף כל הזבחים שישנן לזריקת דמם על מזבח החיצון חייבין עליו משום פיגול, יצאו פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים הואיל שאין דמם ניתן על מזבח החיצון כשלמים אלא על מזבח הפנימי, משום כך אין חייבין עליו משום פיגול!

אמר מר לעיל: או אינו מביא לידי פיגול אלא דבר שהוא כיוצא בשלמים.

ומבאר הגמרא: מאי ניהו הקרבן הדומה לשלמים בכור, שדינו דנאכל לשני ימים ולילה אחד כשלמים.

ומקשינן: במאי אתי לרבות את הככור לדין פיגול? הרי אי אתי במה מצינו משלמים, איכא למיפרך אין הככור דומה לשלמים, כי מה לשלמים שהן טעונין סמיכה על הקרבן, ונסכים הבאים עמו, ותנופת חזה ושוק על ידי הבעלים והכהן, ומשום כך נאמר בו גם דין פיגול, ומה שאין כן בככור שאינו טעון כל אלו הדינים?!

אלא היה לנו ללמוד בכור ממה שנאמר לגבי שלמים "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו" ודרשנו פסוק זה בכלל ופרט וכלל, האכל כלל, מבשר שלמיו פרט, יאכל חזר

מבואר בגמרא היכן מצינו כלל ופרט וכלל בשלמים.

6. דהיינו בכור. ובתוס' [ד"ה כיוצא בשלמים] העירו, משמע כאן שהככור דומה לשלמים יותר משאר קדשים, ואילו בגמרא במנחות [צא ב] מבואר לגבי איל שלמים "מה איל מיוחד שבא בנדר או נדבה אף כל בא בנדר ונדבה" להוציא

בכור שאינו בא בנדר או נדבה אלא הוא חובה. ותירץ בשיטה מקובצת בשם מהר"פ ז"ל, מאחר ועוסק כאן בענין אכילה לכך מרבה דבר הדומה לשלמים בדין אכילה. ובמצפה איתן כתב, מאחר ובא כאן לדמות את הככור לענין פיגול שהוא דבר התלוי בזמן, לכך ריבה את הככור שהוא דומה בזמן אכילתו לשלמים.

רבנן היא ! ?

ומתריצין: **אמר רב יוסף**, באמת ברייתא זו סוברת כרבנן שמאחר ואפשר להביא נסכים לאחר זמן זמן הרי שאף אם הביאם עם הזבח, אין הוא מפגלם. ואף לגבי לוג שמן כך הוא שאין הזבח מפגלו. ומה שנאמר בברייתא שיש דין פיגול בלוג השמן של מצורע, אין הכוונה שיכול הוא להתפגל על ידי הזבח, אלא **הא מני רבי היא דאמר**, לוג שמן של מצורע, מתנותיו שמזה ממנו שבע הזאות בפנים ההיכל, הן שרו ליה לשייריו באכילה. ומאחר ושמענו שסובר רבי דמתנותיו שרו ליה, יש לנו לומר משום כך שמתנותיו מפגלי ליה אם הזה אותן במחשבה על מנת לאכול את שיירי השמן חוץ לזמנו, שזמן אכילתו ניתן ליום ולילה בלבד. ואף הברייתא עוסקת באופן זה שחישב מחשבת פיגול בעת הזאות השמן.

והיכן שמענו לרבי שאמר מתנות הלוג מתירות אותו באכילה? **דתניא: לוג שמן של מצורע מועלין בו**, כי עדיין לא הותר לכהנים, עד שיזרוק את הדם של האשם, שאז הותר הלוג לכהנים,⁷ וכל שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו דין מעילה. נזרק הדם, לא נהנין מלוג השמן, מדרבנן, עד שיתן את מתנותיו, ולא מועלין כי כבר הותר לכהנים.

רבי אומר: אף אם נזרק הדם מועלין בו בלוג השמן עד שיתן מתנותיו, דהיינו שבע

עבודות האשם — **חייבין עליו משום פיגול**, ואף על פי שאם המצורע רוצה יכול הוא להביא את הלוג מכאן ועד עשרה ימים, מכל מקום מאחר והביאו עם האשם הרי דם האשם הוא המתירו להינתן על בהונות המצורע ולאכול את שייריו, ולכן מתפגל הוא על ידו, **דברי רבי מאיר**.

ומקשינן: **אימא סיפא** של ברייתא זו: **ומוציא אני מחיוב פיגול את מנחת נסכים והדום**. וזו בהכרח אתאן לרבנן שהם אלו הסוברים שמנחת נסכים אין חייבים עליה משום פיגול, ורבי מאיר חולק עליהם בדבר זה. **דתניא: נסכי בהמה חייבין עליהן משום פיגול** אם פיגל בעת עבודות הבהמה, מפני שדם הזבח מתירן לנסכים ליקרב, **דברי רבי מאיר**.

אמרו לו: והלא אדם מביא את זבחיו היום ונסכין יכול להביא מכן עד עשרה ימים ובהכרח שאין הזבח מתיר את הנסכים, ואם כן, מדוע יתפגלו הם על ידו?

אמר להן רבי מאיר: אף אני לא אמרתי שיתפגלו הנסכים אלא בנסכים הבאין עם הזבח באותו היום, אבל אם הביאן לאחר מכן, אין הזבח מפגלם! ונמצא מעתה שהרישא שמבואר בה שלוג שמן מתפגל על ידי האשם, היינו כשיטת רבי מאיר, ואילו הסיפא שאמרה שאין הנסכים מתפגלים מחמת הזבח, אפילו כשבאו עמו, בשיטת

7. כתב הקרן אורה, לכאורה היה נראה שזו דעת רבי מאיר הסובר שדם האשם מתיר את הלוג, אבל לרבנן הסוברים שאין הלוג נותר על ידי האשם, הרי שמועלים בו עד לאחר שיתן מתנותיו. אמנם, הרמב"ם שפסק [פסולי

המוקדשין, יח ח] כרבנן שאין הלוג מתפגל על ידי האשם, כתב [מעילה, ב י] שלוג השמן מועלים בו עד שיזרוק הדם, ולאחר מכן אין בו מעילה. ועיין במה שיכתב בזה בסמוך.

דרבי ירמיה.

אמר רבי ירמיה, בתמיה: גברא רבא כרב יוסף, לימא כי הא מילתא מדמתנותיו שרו ליה, מתנותיו מפגלי ליה!? והלא מצינו

שאינן הדבר תלוי זה בזה. **שהרי לוג שמן ב-תמ-ב הבא בפני עצמו, באופן שהביא אשמו היום ואת לוגו לאחר עשרה ימים, דלכולי עלמא מאחר ולא נתקדש הלוג שמן בכלי בעת שנזרק דם האשם, אין דם האשם מתירו, אלא מתנותיו שרו ליה,** ¹⁰ ואף על פי כן מתנותיו לא מפגלין ליה, ואין בו תורת

הזאותיו. ולאחר שנתן מתנות אלו אין מועלים בו, אף אם עדיין לא נתן ממנו מתן בהונות על המצורע, כיון שנתנה זו אינה צורך גבוה.⁸

ושוין רבי ורבנן, שאף על פי שכבר נתן ממנו מתנות שבע שהן מתנות גבוה, מכל מקום אסור לוג השמן באכילה מדרבנן⁹ עד שיתן ממנו מתן שבע הזאות ומתן בהונות המצורע.

אמרוה רבנן לתירוצו של רבי יוסף קמיה

ואילו היתר אכילתו בא על ידי מתנותיו!?

וכתב בדעת הרמב"ם, שסוברים רבנן שכל דין מעילה בלוג השמן של מצורע היינו רק בלוג הבא עם האשם אשר זה כל דין "קדשי ה'" שלו על ידי זריקת דם האשם נחשבת זריקה גם על לוג השמן, אבל הלוג בעצמו אינו בר מעילה כלל, ומשום הזאותו שלו אינו נחשב "קדשי ה'". וכן מדוייק בלשון הרמב"ם שהזכיר דין מעילה רק בלוג הבא עם האשם ולא הזכיר זאת בלוג הבא בפני עצמו. וכיון שכן, כאשר נזרק דם האשם יצא הלוג מידי מעילה שכבר אינו "קדשי ה'", ומה שאין כן לענין דין היתר אכילה שאינו תלוי ב"קדשי ה'" אלא במתנותיו של הלוג, ובזה מודים כולם שמתנותיו הן המתירות אותו באכילה.

10. **בחדושי מרן רי"ז הלוי הקשה** לסתור את דבריו שהובאו לעיל, לפי מה שכתבנו לעיל שלא נחלקו רבי ורבנן לענין היתר אכילה אלא לענין דין מעילה בלבד, נמצא שדברי הגמרא כאן לגבי לוג שמן הבא בפני עצמו שהכל מודים שמתנותיו מתירות אותו, היינו לענין מעילה, שהרי לענין היתר אכילה אמרנו שלא נחלקו מעולם, ואם כן מבואר שאף בלוג שמן הבא בפני עצמו יש דין מעילה, ולא כפי שכתבנו

8. כן כתב רש"י. וכתב הקרן אורה, שלדעת הרמב"ם [המובא לקמן] הסובר בשיטת רבנן שאיסור אכילה קיים עד לאחר מתן בהונות, הוא הדין שלדעת רבי מועלים בו גם לאחר מתן שבע שלו עד לאחר מתן בהונות. כי כשם שלרבנן מתן בהונות מעכבים האכילה כמו מתן שבע, הוא הדין לרבי לענין מעילה אין לחלק בזה בין מתן שבע למתן בהונות.

9. זו דעת רש"י. אבל הרמב"ם [מחוסרי כפרה, ד ג] כתב, "ואסור לאכול מלוג השמן עד שיתן ממנו מתן שבע ומתן בהונות, ואם אכל לוקה כאוכל קדשים קודם זריקה". הרי שאיסור זה הוא מדאורייתא כדין קדשים קודם זריקה.

ובקרן אורה עמד על לשונו של הרמב"ם "כאוכל קדשים קודם זריקה" כי מאחר וכבר יצא הלוג שמן מידי מעילה על ידי זריקת דם האשם כפי שמבואר בדעת הרמב"ם שפסק שאין מעילה בלוג השמן לאחר זריקה, מניין שלענין אכילה יחשב כקודם זריקה?

ובחדושי מרן רי"ז הלוי [מעילה ב' תמה, מה שונה דין מעילה מדין היתר אכילה, הרי בכל מקום דין מעילה תלוי בהיתר אכילה שכל שיש בו היתר לכהנים אין בו מעילה, ומדוע בלוג השמן דין מעילתו תלוי בזריקת דם האשם,